

I dansk følger Sankt Petri Skole Fælles Mål, Faghæfte 1, både hvad gælder formål, trinmål, slutmål og læseplan.

Dansk indgår desuden i et tæt samarbejde med tysk – skolens andet hovedsprog – omkring almene læreropgaver så som varetagelse af klasselærerfunktionen. Dansk- og tysklærere koordinerer klassteamets arbejde, herunder varetagelse af de timeløse fag, og samarbejder omkring dækning af de faglige discipliner, som de har tilfælles. Således har dansk læreren ansvaret for elevens oplæring i brug af computer og omkring forøvelser til og gennemførelse af projektopgaven. Tysklæreren har ansvaret for, at eleven modtager undervisning i at tilegne sig en håndskrift.

Under hensyntagen til den dansk-tyske profil lægges der vægt på at synliggøre de relationer, der har været og er mellem Danmark og Tyskland på det sproglige og kulturelle område.

Formål for dansk

§ 1. Formålet med undervisningen i dansk er at fremme elevernes oplevelse af sproget som en kilde til udvikling af personlig og kulturel identitet, der bygger på æstetisk, etisk og historisk forståelse.

Stk. 2. Undervisningen skal fremme elevernes lyst til at bruge sproget personligt og alsidigt i samspil med andre. Eleverne skal styrke deres bevidsthed om sproget og udvikle en åben og analytisk indstilling til deres egen tids og andre perioders udtryksformer. De skal opnå udtryks- og læseglæde og øge deres indlevelse og indsigt i litteratur og anden fiktion.

Stk. 3. Undervisningen skal give eleverne adgang til det nordiske sprog- og kulturfællesskab.

På Sankt Petri Skole har vi valgt at arbejde med trinmål efter 4. og 6. klassetrin og med slutmål efter 9. klasse – de samme som for folkeskolen. For faget dansk har vi desuden fastsat følgende trinmål:

Alle elever kan læse efter 2. klasse.

Alle elever kan stave de 120 mest almindelige ord efter 4. klasse.

Efter 4. klassetrin

Forventninger til, hvad eleverne almindeligvis kan og ved inden for området:

Det talte sprog

- bruge talesproget i samtale, samarbejde, diskussion, fremlæggelse og fremførelse
- udtrykke sig mundtligt i genrer som referat, kommentar, fortælling, oplæsning, interview og drama og oplyse om fagligt stof
- give mundtligt udtryk for fantasi, følelser, erfaringer og viden
- bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel

- bruge visuelle hjælpemidler
- lytte aktivt og følge op med spørgsmål
- fungere som ordstyrer i en mindre forsamling
- forstå lette norske og svenske tekster og andre udtryksformer.

Det skrevne sprog – læse

- læse skønlitteratur og faglitteratur, der er skrevet for aldersgruppen
- oversigtslæse og punktlæse
- fastholde hovedindholdet i en tekst ved hjælp af understregning og referat
- læse op og gengive egne og andres tekster i dramatisk form
- læse lette og korte norske og svenske tekster.

Det skrevne sprog – skrive

- skrive sammenhængende om oplevelser, erfaring, fantasi, viden og følelser
- skrive kronologisk ud fra indsamlet stof
- skrive i fiktive og ikke-fiktive genrer
- bruge skrivning som hjælpemiddel i andre sammenhænge som logbog og dagbog
- give respons på andres tekster og modtage respons på egne tekster efter vejledende spørgsmål
- skrive refererende, beskrivende og berettende
- følge lydregler i egen stavning samt bruge substantiver, verber og adjektiver i korrekt bøjningsform i egne tekster
- bruge ordbog, der angiver bøjningsformer
- skrive sammenbundet, letlæselig grundskrift
- skrive på computer med passende hastighed
- bruge illustrerende billeder i egne tekster
- bruge nyt afsnit, sætte punktum og spørgsmålstegn samt markere replikker i egne tekster.

Sprog, litteratur og kommunikation

- kende forskellige genrer inden for fiktion og ikke-fiktion
- udtrykke kendskab til samspillet mellem sprog, genre, indhold og situation
- forholde sig til sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne og andres tekster
- bruge sproget som middel til konfliktløsning, overtalelse, underholdning og formidling af viden og kende til sprogets poetiske funktion
- have viden om sproglige virkemidler
- vide, hvad en sætning er, og kende til forskellige ordklasser
- have viden om forskelle og ligheder mellem det talte og det skrevne sprog
- have kendskab til, at litteratur fra forskellige tider kan afspejle den tid, den er blevet til i

- have kendskab til, at tekster og andre udtryksformer kan afspejle forskellige tiders holdninger og værdier, og kunne sammenligne med deres egne værdier
- samtale om tekster og andre udtryksformer både ud fra umiddelbar oplevelse og forståelse og ud fra elementært kendskab til faglige begreber
- kende til og kunne tale med om genre, hovedindhold, tid, sted og handling i tekster og andre udtryksformer i samspil med andre
- udtrykke sig i billeder, lyd og tekst i små produktioner samt i dramatisk form
- søge information på forskellige måder.

Trinmål for dansk efter 6. klassetrin

Det talte sprog

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- bruge talesproget forståeligt og klart i samtale, samarbejde, diskussion, fremlæggelse og fremførelse
- udtrykke sig mundtligt i genrer som referat, kommentar, argumentation, debat, information, fortælling, oplæsning, interview, forespørgsel og drama og oplyse om fagligt stof
- udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i sammenhængende mundtlig form
- bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel afpasset efter genre
- bruge hjælpemidler, der støtter kommunikationen, bl.a. stikord og plancher
- lytte aktivt og følge op med analytiske og vurderende spørgsmål
- fungere som mødeleder, der styrer og konkluderer i en mindre forsamling
- forstå lette norske og svenske tekster og andre udtryksformer og kende til nogle ligheder og forskelle mellem nabosprogene.

Det skrevne sprog – læse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- læse sikkert og med passende hastighed i både skønlitterær og faglig læsning
- bruge forskellige læsemåder - oversigtslæse, punktlæse og nærlæse
- fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af understregning, referat og resumé
- læse op og gengive egne og andres tekster i dramatisk form
- læse lette norske og svenske tekster.

Det skrevne sprog – skrive

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- skrive i fiktive og ikke-fiktive genrer
- skrive sammenhængende om oplevelser, erfaring, fantasi, viden og følelser i en kronologisk form
- skrive refererende, beskrivende, berettende, kommenterende og argumenterende
- indsamle stof og disponere et indhold samt skrive fra idé til færdig tekst
- bruge substantiver, verber, adjektiver og pronominer i korrekt bøjningsform i egne tekster
- bruge regler for sammensætninger
- bruge ordbogens opslagsdel samt stavekontrol og autokorrektur på computer
- bruge nyt afsnit, sætte punktum, spørgsmålstejn og komma samt markere replikker i egne tekster
- bruge illustrerende billeder i egne tekster, så det passer til tekstens kommunikation
- skrive en sammenbundet, letlæselig, rytmisk håndskrift med passende hastighed
- skrive på computer med hensigtsmæssig skriveteknik
- give respons på andres tekster og modtage respons på egne tekster efter vejledning
- bruge skrivning bevidst som hjælpemiddel i andre sammenhænge som logbog, hurtigskrivning og notater.

Sprog, litteratur og kommunikation

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at

- bruge sproget som middel til konfliktløsning, overtalelse, underholdning, argumentation, formidling af viden samt manipulation og have viden om sprogets poetiske funktion
- udtrykke viden om samspillet mellem sprog, genre, indhold og situation
- vise indsigt i sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne og andres tekster
- kende betydningen af sproglige virkemidler
- skelne mellem hel- og ledsætninger, kende de vigtigste sætningsled og have viden om forskellige ordklasser og deres funktion i sproget
- kende forskelle og ligheder mellem det talte og det skrevne sprog
- kende til litteraturens foranderlighed gennem tiderne og til, at litteraturen afspejler den tid, den er blevet til i
- finde udtryk for værdier både i andres udsagn og i tekster og andre udtryksformer fra forskellige tider
- fortolke, perspektivere og forholde sig til tekster samt andre udtryksformer ud fra umiddelbar oplevelse og begyndende analytisk forståelse i samspil med andre
- kende forskellige genrer inden for fiktion og ikke-fiktion
- gøre rede for genre, hovedindhold, kommunikation, komposition, fortælleforhold, fremstillingsform og temaer i tekster og andre udtryksformer i samspil med andre

- udtrykke sig i billeder, lyd og tekst i forskelligartede produktioner samt i dramatisk form
- søge information på forskellige måder samt forholde sig til resultaterne.

Centrale kundskabs- og færdighedsområder (slutmål) for dansk efter 9. og 10. klassetrin

§ 2. Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder i *det talte sprog*, der sætter dem i stand til at

- 1) tale forståeligt, klart og varieret i en form, der passer til situationen,
- 2) udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en sammenhængende og disponeret form,
- 3) bruge kropssprog og stemme i en form, der passer til situationen,
- 4) bruge hjælpemidler til støtte for mundtlig fremstilling, fx tavle og overheadprojektor,
- 5) lytte aktivt i samtale og være åbne og analytiske, når de vurderer deres egen og andres mundtlige fremstilling, og
- 6) lytte til norsk og svensk med forståelse.

Stk. 2. Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder i *det skrevne sprog*, der sætter dem i stand til at

- 1) læse sikkert og hurtigt med forståelse og indlevelse,
- 2) bruge forskellige læsemåder, der er afpasset læseformål, genre og medie,
- 3) fastholde det væsentlige af det læste i mundtlig og skriftlig form,
- 4) forholde sig åbent og analytisk til tekster fra forskelligartede medier,
- 5) opnå og vise indsigt i forskelligartede teksters og teksttypers egenart og virkemidler,
- 6) forstå og bruge forskellige trykte og elektroniske kildetyper (tekster, billeder og lyd) målrettet og kritisk, herunder udvælge, bearbejde og sammenfatte det væsentlige i teksten i forhold til læseformål,
- 7) læse norske og svenske tekster med forståelse,
- 8) skrive forståeligt, klart og varieret i en form, der passer til situationen,
- 9) udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i en sammenhængende og disponeret form,
- 10) styre skriveprocessen fra ide til færdig tekst,
- 11) anvende og forholde sig til korrekt sprog, retstavning og tegnsætning i egne og andres tekster,
- 12) anvende layout så tekst og billeder understøtter kommunikationen,
- 13) skrive en læselig, personlig, rytmisk håndskrift med passende hastighed og skrive på computer med hensigtsmæssig skriveteknik,
- 14) indgå i dialog om egne og andres skriftlige fremstillinger,
- 15) bruge informationsteknologi til at organisere, tydeliggøre og præsentere information til en bestemt målgruppe, og
- 16) fastholde det væsentlige af det, de læser, hører og ser.

Stk. 3. Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder i *sprog, litteratur og kommunikation*, der sætter dem i stand til at

- 1) gøre rede for sproget som handlemulighed og anvende det i en form, der passer til situationen,
- 2) tilegne sig kundskaber om sprog og sprogbrug, bl.a. bevidsthed og viden om sprogformer, om sproglig stil og korrekthed samt om sprogets virkemidler, funktion og opbygning,
- 3) have indsigt i sprog, teksters og forskelligartede mediers æstetik og gøre rede for samspillet mellem sprog, indhold, genre og situation,
- 4) tilegne sig kundskaber om dansk litterær og kulturel tradition og udvikling,

- 5) gøre rede for og vurdere etiske, æstetiske og historiske aspekter i tekster og andre udtryksformer,
- 6) fortolke, vurdere og perspektivere ældre og nyere dansk og udenlandsk litteratur samt sagprosa og andre udtryksformer på baggrund af såvel umiddelbar oplevelse som analytisk fordybelse,
- 7) gøre rede for litterære genrer, fremstillingsformer, fortælleteknikker og virkemidler og anvende dem i en form, der passer til situationen,
- 8) tilegne sig kundskaber om trykte og elektroniske medier, billedkunst, film og drama og udtryksformernes sprog og æstetik,
- 9) anvende informationsteknologi til lyd- og billedforløb i fiktive og ikke-fiktive udtryksformer og multimedier i en form, der passer til situationen, og
- 10) søge forskellig slags information og anvende den bevidst i en form, der passer til situationen.

Læseplan

Grundlaget for undervisningen er de danskfaglige dimensioners indbyrdes sammenhæng og deres betydning for elevernes personlige, sociale og kulturelle liv. Centralt i faget står arbejdet med sprog og litteratur.

Læseplanen danner grundlag for en helhedspræget undervisning, hvor aktiviteter, stof og faglige områder indgår i forskellige kombinationer.

1.-2. klassetrin

Hver enkelt elev arbejder med sit sprog i mange forskellige situationer: ved at tale, ved at lytte til andre, ved at skrive og læse samt ved at udforske sproget, bl.a. gennem leg og eksperimenter.

Hovedvægten lægges på arbejdet med de elementære læse-, skrive- og stavefærdigheder.

Faglige aktiviteter

- Undervisningen omfatter
- leg og eksperimenter med ord, sprog og tekster
- samtale, fx om fælles oplevelser, fælles undervisningsstof, elevernes hverdag i og uden for skolen
- elevernes og lærerens fortællen
- lærerens oplæsning
- forberedt læsning, stillelæsning og højtlesning med henblik på læseindlæring
- fri selvstændig læsning
- skærmlæsning
- håndskrivning og computerskrivning

- iagttagelse og evt. udarbejdelse af medieproduktioner
- drama og teater
- andre aktiviteter, fx sang og sang-lege, tegning, illustrering, trykning, brug af skolebibliotekets forskellige tilbud.

Fagligt stof

Undervisningen omfatter

- egne og fælles oplevelser, tanker og følelser
- elevernes og lærerens egne tekster, fx fortællinger, beretninger, sagsfremstilling, digte, breve, arbejdsbøger, personlige og fælles ordbøger, fælles databaser
- børnelitteratur, ældre og nyere, fx billedbøger, historier, eventyr, sagn og myter, sange og salmer, rim og remser
- anden fiktion, fx tegneserier, tegnefilm, film og video
- sagtekster, fx fagbøger, håndbøger med billedmateriale
- skærmttekster, fx undertekster, databaser, elektronisk post
- andre udtryksformer, fx film, video, dias, lydbånd, fotografier, tegninger, edb-programmer
- teater
- andet stof, fx skilte, skemaer, sedler, adresselister, billedtekster, navne, vers og andre småtekster på norsk og svensk.
-

Faglige områder

Sprog og tekster

Arbejdet med sprog og tekster støttes af samtale om, hvad sprog og tekster er, hvordan de fungerer, og hvad de betyder for mennesker.

Der arbejdes med forholdet mellem udtryk og indhold og mellem tale og skrift.

Desuden arbejdes der med elementær sprogiagttagelse, bl.a.

- ordforråd og begreber
- sprogets æstetiske muligheder, bl.a. rim, rytme, ordspil, symboler
- tekst, ytring, sætning, ord, bogstav og lyd
- side, afsnit, linie og læseretning
- forskellige former for sprog og tekster
- litteratur som sprog.

De små og store trykbogstaver indlæres. Der undervises i

- bogstavernes navn, form og lyd
- almindelige bogstavkombinationer.

Litteratur

Der lægges vægt på samværet og den frie samtale om litterære tekster med udgangspunkt i elevernes egen oplevelse og forståelse af teksterne. Der arbejdes med oplevelse, meddigtning, forståelse og fortolkning.

Tale og lytte

Eleverne opøver deres færdighed i at udtrykke sig mundtligt ved at lytte og ved at arbejde med gode fortælle- og samtalevaner, herunder at tage ordet efter tur, være opmærksom og udtrykke sig i forhold til situationen.

Skrive

Eleverne opøver deres færdighed i skriftlig fremstilling på grundlag af sammenhængen mellem mundtlig hed, skriftlig udfoldelse og læsning.

Der arbejdes med skrivelyst, stave-strategier og skriftligt udtryk.

Eleverne opøver deres sikkerhed i at skrive trykbogstaverne i hånden. Der arbejdes med

- bogstavernes form, skrivemåde og indbyrdes højdeforhold
- greb, bevægelser, håndethed, -skrivestilling og redskaber.

Der arbejdes med skrivning på tastatur og anvendelse af de enkleste funktioner i tekstbehandling.

Læse

Der arbejdes med læsning, herunder med læseoplevelse og læselyst.

Læsning indlæres ved arbejde med

- læsestrategier
- læseforståelse.

Se

Der arbejdes med oplevelse og forståelse af billeder og andre synsindtryk samt med billedet som udtryksform.

Eleverne arbejder med

- billeders indhold
- billeders helhed og elementer
- samspillet mellem billede og tekst.

Andre udtryksformer

Der arbejdes med andre udtryksformer, herunder medier samt teater og drama, i samspil med de øvrige danskfaglige områder.

3.-6. klassetrin

Hovedvægten lægges på elevernes arbejde med begreber og praktiske færdigheder gennem oplevelse, udforskning og erfaring, ligesom de danskfaglige -dimensioners indbyrdes sammenhænge er grundlaget for undervisningen. De elementære læse-, skrive- og stavefærdigheder konsolideres og automatiseres.

Faglige aktiviteter

Undervisningen omfatter

- leg med ord, sprog og tekster og eventuelt andre udtryksformer
- udforskning af sprog og tekster gennem samtale, øvelser, lege og eksperimenter
- samtale i klassen og i grupper, saglig drøftelse og diskussion
- længere mundtlig fremstilling
- elevernes og lærerens fortæller og genfortællen
- lærerens og elevernes oplæsning
- drama og teater
- forberedt læsning, stillelæsning og højtlesning med henblik på læseindlæring
- fri selvstændig læsning
- skærmlæsning
- individuel og fælles tekstproduktion
- håndskrivning og computerskrivning
- iagttagelse og udarbejdelse af medieproduktioner
- brug af skolebiblioteket
- andre aktiviteter, fx sang, illustrering, udstilling, trykning.

Fagligt stof

Undervisningen omfatter

- egne og fælles oplevelser, tanker og følelser
- elevernes egne og fælles skriftlige og mundtlige tekster, fx fiktive og ikke-fiktive handlingsforløb, beskrivelse og enkel sagsfremstilling, referat, digte, -drama, breve, anmeldelser, dagbøger, logbog, rapport, tekstsamling
- litteratur, fx noveller, eventyr, digte, romaner, myter og sagn, sange og -salmer, ældre tiders børnelitteratur
- anden fiktion, fx film, tegnefilm, tegneserier, computerspil
- sagtekster, fx aviser og blade, fagbøger
- skærmttekster, fx undertekster, databaser, elektronisk post
- billeder, fx fortællende og informative billeder, billedkunst
- teater, film og video

- andet stof, fx skilte, plakater, opslag, plancher, radioudsendelser og båndoptagelser
- tekster og andet stof på svensk og norsk.

Faglige områder

Sprog og tekster

Elevernes iagttagelser og eksperimenter danner grundlag for et bredt arbejde med sprog og tekster, både talte og skrevne, bl.a. med

- samspelet mellem tekst, sprog, indhold og situation
- sprogets sammenhæng med kultur og litteratur
- sproget som middel til konfliktløsning og overtalelse og som redskab for argumentation
- talt og skrevet sprogs og teksters æstetik.

Der arbejdes med

- kommunikation, herunder afsender, modtager og situation
- tekstiagttagelse, herunder overskrift, indholdsfortegnelse, bagsidetekst, -billedtekst og illustrering, layout og øvrig tilrettelæggelse
- sprogiagttagelse, fx ældre og nyere dansk, skriftsprog og talesprog, varianter af dansk, let og svært sprog, ligheder og forskelle mellem dansk og andre sprog, tosprogethed, sproglig variation.

I arbejdet med det sproglige udtryk og med sprog og sprogbrug inddrages -elementer af sproglæren. Der arbejdes bl.a. med

- helsætning, ledsætning, sætningers opbygning og de vigtigste sætningsled
- ordklasser og bøjningsformer
- orddannelse, sammensætning og afledning
- andet, fx bogstaver og alfabeter, sproglyde.

Litteratur

Undervisningen i litteraturforståelse bygger på samvær og samtale om -litteratur med udgangspunkt i elevernes umiddelbare oplevelse og forståelse af litterære tekster, både oplæste og selvlæste.

Der arbejdes med

- samspelet mellem tekstens udsagn og læserens oplevelse
- samspelet mellem tekster
- litterære sammenhænge, fx forfatterskab, genre, tema og motiv
- fortolkning, meddigtning og analytisk arbejde, herunder arbejde med -genrer, handlingsforløb og -elementer, person- og miljøskildring, fortæller og synsvinkel, sprogligt udtryk, værdier.

Tale og lytte

Der arbejdes med elevernes begrebsdannelse og færdighed i mundtlig fremstilling.

I arbejdet indgår bl.a.

- samtale, herunder at tage ordet efter tur og lytte opmærksomt
- sammenhæng mellem spørgsmål og svar
- fortællen
- mundtlig redegørelse og sagsfremstilling
- disponering og argumentation
- artikulation og frasering
- kropssprog.

Skrive

Eleverne træner deres skriftlige udtryksfærdighed på grundlag af sammenhængen mellem mundtlighed, skriftligt udtryk og læsning. Der lægges i stigende grad vægt på samspillet mellem teksttype, indhold og situation. Der arbejdes med layout og skriftformer, æstetisk og funktionelt, i såvel elevernes egne produkter som i publikationer. Der arbejdes med skriveprocessen, herunder

- stofindsamling og -udvælgelse
- tekstorganisering
- indhold og sprog, bl.a. stil og sprogrigtighed
- det mundtlige i det skriftlige
- tekstvurdering og -bearbejdning
- stavning
- periodeadskillelse (punktum og andre fuldpausetegn) og kommatering
- skrift, illustrering og layout.

I håndskrivning indøver eleverne en sammenbundet, rytmisk grundskrift.

Der arbejdes med

- skriftens form, binding, spatiering og hældning
- skriveteknik, herunder samspillet mellem skrivefingre og armflytning.

Eleverne indøver hensigtsmæssige skriveteknikker på tastatur, og der arbejdes med almindelige funktioner i tekstbehandling.

Valget mellem håndskrivning og brug af tekstbehandling foretages på grundlag af overvejelser over metodernes hensigtsmæssighed i de enkelte tilfælde.

Læse

Der arbejdes med læsning af faglige og skønlitterære tekster, herunder med

- læselyst
- læsestrategier
- teksters opbygning og sproglige udformning
- forskellige læseteknikker afpasset efter læseformålet.

Se

Eleverne opøver deres færdighed i at se, registrere og bearbejde synsindtryk, herunder billedmæssige, rumlige og kropslige udtryk, samt i at anvende billeder som udtryk. Undervisningen omfatter

- indhold
- helhed og elementer
- samspillet mellem billede og tekst
- begyndende genrekendskab, fx illustration, kunstbillede og reklame.

Andre udtryksformer

Der arbejdes med andre udtryksformer, herunder medier samt teater og drama, i samspil med de øvrige faglige områder.

Der arbejdes med indhold, udtryk og æstetik.

Norsk og svensk

Norsk og svensk stof indgår i undervisningen på samme måde som det øvrige stof.

Kulturelle, historiske og geografiske forhold inddrages og jævnføres med danske, hvor det er relevant.

Der arbejdes med ligheder og forskelle i betydning, stavning og udtale.

7.-9. klassetrin

Bearbejdelsen af oplevelser og erfaringer støttes i stigende grad af analytisk virksomhed. De danskfaglige dimensioner integreres videst muligt.

Faglige aktiviteter

Undervisningen omfatter

- musisk og skabende arbejde med ord, sprog og tekster og eventuelt andre udtryksformer
- udforskning af sprog og tekster gennem samtale, øvelser, lege og eksperimenter
- samtale og drøftelse i klassen og i grupper
- emne- og paneldiskussion
- længere mundtlig fremstilling, fx fortælling, redegørelse, foredrag evt. med efterfølgende debat
- elevernes og lærerens oplæsning og fremførelse
- drama og teater
- læsning, såvel fri selvstændig læsning som læsning med specifikke formål
- individuel og fælles tekstproduktion
- håndskrivning og computerskrivning
- oplevelse, iagttagelse og udarbejdelse af medieproduktioner
- brug af biblioteker, samlinger og databaser

- andre aktiviteter, fx sang, illustrering, udstilling, trykning.

Fagligt stof

Undervisningen omfatter

- egne og fælles oplevelser, tanker og følelser
- elevernes egne og fælles fremstillinger, både skriftlige, mundtlige og andre udtryksformer, fx fiktive og ikke-fiktive handlingsforløb, genstands-, person- og procesbeskrivelse, sagsfremstilling, reportage, referat og resume, digte, rapporter, essays, breve, læserbreve, anmeldelser, dagsordener
- litteratur, ældre og nyere, fx romaner, noveller og digte, skuespil, værker, som har opnået klassikerstatus, ungdomskulturers tekster, sagn og myter, eventyr, sagaer, folkeviser, sange og salmer
- anden fiktion, fx film, tegneserier, musikvideo, tv- og radiospil, computerspil
- faktion, fx dokumentarisme, dramadokumentarisme, rekonstruktion
- sagtekster: fagtekster, avistekster, leksika, ordbøger og andre håndbøger, reklamer, og fx erindringer, biografier, rejsebeskrivelser, dagbøger, breve, debatindlæg, brugsanvisninger, pjecer, love, kontrakter, forsikringspolicer og betingelser
- ugeblade og magasiner
- skærmtekster, fx tekst-tv, databaser, elektronisk post
- faktaprogrammer i elektroniske medier og film: nyhedsudsendelser og fx reportage, radiomontage, multimediepræsentationer, oplysende og debatterende udsendelser
- billeder, fx fortællende og informative billeder, billedkunst, billedforløb, illustrationer
- litteratur og sagtekster på norsk og svensk samt medieproduktioner eller andet stof med norsk og svensk tale.

Faglige områder

Sprog og tekster

Med udgangspunkt i sammenhængen mellem form og betydning arbejdes der bl.a. med

- samspillet mellem teksttype, sprog, indhold og situation
- sproget som handlemulighed, fx som middel til konfliktløsning og overtalelse og som redskab for argumentet
- sprog og teksters æstetik.

Der arbejdes med

- kommunikationsbegrebet, herunder massekommunikation, kommunikationsformer og mediebegrebet
- tekstiagttagelse, bl.a. genre, kontekst, komposition, udtryksform, layout og andre grafiske virkemidler
- sprogiagttagelse, herunder sprogbrug, fx social, regional og aldersbestemt variation i sproget, dansk som andetsprog, stilistisk variation, sprogfunktioner

- sprogligt udtryk, fx billedsprog, rim, rytme og andre klangfigurer, ironi, ordspil
- ordforråd og orddannelse, faste udtryk og vendinger
- andet, fx sprogets udvikling, sproglægtskab, etymologi.

Sproglære indgår i arbejdet med sprog, sprogbrug og sprogrigtighed. Den omfatter bl.a.

- betydning af ord og tekster, semantik
- periode- og sætningstyper
- sætningens opbygning og de vigtigste sætningsled
- ikke-sætningsformede ytringer
- ordklasser og bøjningsformer
- andet, fx sproglyde og udtale.

Litteratur

Med udgangspunkt i elevernes oplevelse og forståelse af litterære tekster -arbejdes der bl.a. med

- litteraturens betydning for den enkelte læser
- samspillet mellem tekstens udsagn og læserens oplevelse
- samspillet mellem tekster, samtidige og fra forskellige perioder
- litterære sammenhænge, fx forfatterskab, genre, tema og motiv
- litterære perioder, herunder litteraturens almenyldighed og historiske -tilknytning
- fortolkning, meddigtning og analytisk fordybelse, herunder arbejde med litterære genrer, persontegning og miljøbeskrivelse, handlingsforløb og elementer, synsvinkel og fortællerrolle, komposition og fremstillingsformer, sprogligt udtryk, værdisystemer.

Tale og lytte

Der arbejdes med samtale og længere mundtlige fremstillingsformer. Desuden arbejdes der med debatformer og mødeteknik samt med brug af hjælpemidler til støtte for mundtlig fremstilling, fx tavle, overheadprojektor, dias, bånd, edb etc.

I arbejdet indgår bl.a.

- samtale, herunder at lytte opmærksomt
- samtaleformer, bl.a. interview
- fortællen og fortællegenrer
- mundtligt referat
- mundtlig redegørelse og sagsfremstilling
- vurdering og bearbejdelse af mundtlig fremstilling.

Eleverne arbejder bl.a. med

- at benytte og tage notater
- at udarbejde manuskript, herunder disponere og benytte nøgleord
- at argumentere, dokumentere og begrunde

- at opsummere og konkludere.

Der arbejdes med den sproglige formning, herunder artikulation, stemmestyrke, taletempo og -rytme, frasering, pausering og kropssprog.

Skrive

Eleverne træner deres skriftlige udtryksfærdighed på grundlag af sammenhængen mellem mundtlighed, skriftligt udtryk og læsning. Der arbejdes med tekstens klarhed og forståelighed og samspillet mellem teksttype, indhold og situation.

Der arbejdes med layout og skriftformer, æstetisk og funktionelt, i såvel elevernes egne produkter som i publikationer.

Der arbejdes med skriveprocessen, herunder

- stofindsamling og indhold
- tekstorganisering og komposition
- sproglig fantasi og variation
- sproglig præcision og korrekthed
- sammenhæng og forskelle mellem tale og skrift
- tekstvurdering og -bearbejdning
- retstavning
- tegnsætning
- layout, skrift, illustrering og andre grafiske virkemidler.

Med grundskriften som udgangspunkt arbejdes der med håndskrift og skriftpleje, herunder med

- skriftens læselighed og hurtighed
- form, binding, spatiering og hældning
- personligt præg
- skriveteknik.

Desuden arbejdes der med skriftformer til særlige formål, fx notatskrift, dekorativ skrift og kalligrafisk skrift.

Hastigheden og sikkerheden ved skrivning på tastatur trænes. Funktioner i tekstbehandling og eventuelt desktoppublishing indlæres, når det falder naturligt i forbindelse med skriftligt arbejde.

Anvendelsesmuligheder, fordele og ulemper ved henholdsvis tekstbehandling og håndskrivning undersøges og diskuteres.

Læse

Der arbejdes med litterær og faglig læsning samt læsning af tekster på skærm. Eleverne undervises i at tilpasse læseformen til tekstens krav og formålet med læsningen.

Der arbejdes med

- læselyst
- læseforståelse

- læsehastighed
- studieteknik.

Se

Eleverne opøver deres færdighed i at beskrive, analysere og vurdere synsindtryk, herunder billedmæssige, rumlige og kropslige udtryk, samt i at anvende billeder som udtryk. Undervisningen omfatter

- indhold
- helhed og elementer
- samspillet mellem billede og tekst
- synsvinkel, fokus og beskæring
- genre, fx illustration, kunstbillede, reklame og plakat.

Andre

udtryksformer

Der arbejdes med nutidens og andre perioders udtryksformer, herunder -medier samt teater og drama, i samspil med de øvrige faglige områder.

I arbejdet indgår fortolkning, vurdering og produktion. Der arbejdes med indhold, genrer, fortælleformer, udtryk og æstetik.

Norsk og svensk

Norsk og svensk stof indgår i undervisningen på samme måde som det øvrige stof.

Litterære, kulturelle, historiske og geografiske forhold inddrages og jævnføres med danske, hvor det er relevant.

Der arbejdes med

- ligheder og forskelle i betydning, stavning og udtale
- talord og personlige pronomener.